

УДК 811.112.2'25:821.161.2.09(092)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-2-22>

Оксана МАТВІШИН,
orcid.org/0000-0002-6679-3782

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мовної та міжкультурної комунікації
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *oxana-tu@ukr.net*

ТВОРЧІ ЗДОБУТКИ ІРЕНЕ КОРАЛЕВИЧ ЯК ПЕРЕКЛАДАЧКИ ТВОРІВ МАРКА ЧЕРЕМШИНИ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

Сучасне перекладознавство все більшої уваги приділяє питанню особистісного фактору в перекладі, взаємозв'язку ідіолекту перекладача із процесом та результатом його праці. Мета наукової розвідки полягає у визначенні особливостей відтворення етномовних одиниць, структурно-конотативних та емоційно-експресивних елементів німецькою мовою, які окреслюють домінантні риси перекладацького методу Ірене Коралевич. Матеріалом для аналізу послужили новели Марка Черемшини в німецькомовній інтерпретації Ірене Коралевич. Зіставний лінгвостилістичний аналіз оригінальних і перекладних текстів засвідчив, що вибір правильного лексико-стилістичного відповідника у цільовій мові зумовлений мовними й культурно-естетичними факторами, а також індивідуальним творчим підходом перекладачки. У процесі аналізу встановлено основні риси новелістики Марка Черемшини: символічність заголовків, лексичні реалії, діалектні одиниці, експресіоністичні елементи. У статті визначено перекладацькі втрати та здобутки Ірене Коралевич, способи та методи відтворення етномовного і структурно-конотативного компонентів, які визначають рівень адекватності перекладів. У ході дослідження встановлено, що адекватне відтворення національно маркованих одиниць забезпечується гіперонімічним перейменуванням, уподібненням, а також транскрипцією, а діалектна лексика Марка Черемшини подана загальнолітературними мовними одиницями. Обґрунтовано, що при перекладі структурно-конотативних реалій, зокрема суфіксів зменшеності, Ірене Коралевич послуговується відповідними суфіксами німецької мови *-chen* і *-lein*, а експресивність звертань посилюється у цільовій мові інтимізуючими займенниками та додатковими лексемами. Окрему увагу звернуто на особливості відтворення власних назв, транслітерація яких підпорядкована антропонімічній системі німецької мови. У процесі аналізу продемонстровано високий рівень трансформації стилістичних фігур, подекуди схильність до конкретизації. Перекладацький коментар до відтворення лексико-стилістичних ознак першотворів Марка Черемшини засвідчив індивідуальні рішення Ірене Коралевич у кожному випадку зокрема, що сприяло кращому розумінню оригінальних текстів чужомовним читачем.

Ключові слова: художній переклад, зіставний аспект, адекватність, метод відтворення, індивідуальний перекладацький стиль.

Oksana MATVIYISHYN,

orcid.org/0000-0002-6679-3782

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Language and Intercultural Communication Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *oxana-tu@ukr.net*

CREATIVE GAINS OF IRENE KORALEWYCH AS TRANSLATOR OF WORKS BY MARK CHEREMSHYNA IN GERMAN

Modern translation studies pays more and more attention to the issue of the personal factor in translation, the interconnection of the translator's idiolect with the process and result of his/her work. The article considers the peculiarities of the reproduction of ethnolinguistic units, structural-connotative and emotional-expressive elements in German, which outline the dominant features of the translation method of Irene Koralewych. Mark Cheremshyna's short stories in German-language interpretation by Irene Koralewych served as material for the analysis. A comparative linguistic and stylistic analysis of original and translated texts showed that the choice of the correct lexical and stylistic equivalent in the target language is stipulated by linguistic and cultural-aesthetic factors, as well as the individual creative approach of the translator. In the process of analysis, the main features of Mark Cheremshyna's short stories have been established: symbolism of titles, lexical realities, dialect units, expressionistic elements. The article identifies translation losses and gains of Irene Koralewych, methods and techniques of reproduction of ethnolinguistic and structural-connotative component, which determine the level of adequacy of translations. The research revealed that the adequate reproduction of nationally marked units is provided by hyperonymic renaming, assimilation, as well as transcription, and Mark

Cheremshyna's dialect vocabulary is presented by general literary language units. It has been substantiated that when translating structural-connotative realities, in particular diminutive suffixes, Irene Koralewycz uses the corresponding German suffixes -chen and -lein, and the expressiveness of appeals is enhanced in the target language by intimating pronouns and additional lexemes. Particular attention is paid to the peculiarities of the reproduction of proper names, the transliteration of which is subjected to the anthroponymic system of the German language. The analysis demonstrated a high level of transformation of stylistic devices, sometimes a tendency towards concrete definition. The translator's commentary on the reproduction of lexical and stylistic features of Mark Cheremshyna's original works testified to Irene Koralewycz's individual decisions in each case, in particular, which contributed to a better understanding by a foreign-speaking reader.

Key words: literary translation, comparative aspect, adequacy, method of reconstruction, individual translation style.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку українського перекладознавства засвідчують все більшу увагу до особистісного чинника в перекладі, його впливу на процес перекладу та його кінцевий результат. Дослідження художньої системи Ірене Коралевич у контексті перекладу дає змогу ставити питання про відтворення поетичної цілості першотворів Марка Черемшини, про осягнення універсальних закономірностей його творчості, про особливості відтворення національної своєрідності оригіналу, його змісту і форми. Творча індивідуальність перекладача, як зауважує О. Матвіїшин, спрямована на якнайглибше розуміння конкретного вихідного тексту і якнайповніше втілення засобами цільової мови авторського відображення реальної або уявної дійсності, а переклад розглядається як творчість, зумовлена дійсністю, у якій живе і творить перекладач, його індивідуальністю і творчим методом (Матвіїшин, 2011: 6). Особливого теоретичного і практичного значення набуває питання перекладацького методу Ірене Коралевич у контексті інтерпретації творів Покутської трійці в німецькомовному світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи історію рецепції української художньої літератури кінця XIX – початку XX ст., актуальними серед сучасних науковців виступають праці М. Зимомрі (Зимомря, 2013: 102–112), М. Іваницької (Іваницька, 2015), О. Шум (Шум, 2020: 93–95) та ін., які вводять у науковий обіг низку мало- чи цілком невідомих імен – популяризаторів української літератури в німецькомовному світі, де значний акцент ставиться на особливостях міжлітературних та міжкультурних зв'язків, та окреслюються перекладацькі традиції багатьох майстрів художнього перекладу.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проведена дослідницька робота заслуговує високої оцінки, однак наукові досягнення не висвітлюють домінантних рис перекладацького методу І. Коралевич. Окремі штрихи її перекладацької техніки та короткий аналіз німецькомовних перекладів Марка

Черемшини відображені в публікаціях О. Матвіїшин (Матвіїшин, 2011: 16). Однак вважаємо за доцільне провести ґрунтовний аналіз першотворів та їх варіантів німецькою мовою, акцентуючи на транслятологічних особливостях та окресленні домінантних рис перекладацької майстерності Ірене Коралевич.

Мета статті. Головна мета статті полягає у визначенні особливостей відтворення етномовних лексичних одиниць, структурно-конотативних та емоційно-експресивних елементів німецькою мовою в перекладах Ірене Коралевич. *Об'єктом* дослідження є оповідання Марка Черемшини та їх німецькомовні варіанти Ірене Коралевич, *предметом* аналізу виступають національно марковані і стилістично забарвлені одиниці оригіналів та способи їх відтворення цільовою мовою. Мета статті зумовлює вирішення таких завдань: 1) провести порівняльний лінгвостилістичний аналіз першотворів Марка Черемшини та їх перекладів німецькою мовою; 2) визначити особливості відтворення домінантних рис творчої майстерні Марка Черемшини німецькою мовою; 3) окреслити особливості перекладацького почерку Ірене Коралевич.

Виклад основного матеріалу. Кінець XIX – початок XX ст. позначений інтенсивним перекладацьким здобутком, зокрема в українсько-німецькій мовній площині. Історія українського художнього перекладу цього періоду – це історія подвижницької праці багатьох яскравих, творчих особистостей, серед яких особливе місце займає постать Ірене Коралевич. Перекладацький почерк буковинської діячки і популяризаторки української літератури в німецькомовному культурному просторі окреслюється особливостями інтерпретації новел Марка Черемшини. На шпальтах австрійського часопису «Ruthenische Revue» (1903–1904 pp.) з-під перекладацького пера Ірене Коралевич опубліковано чотири новели українського митця: «Der Großvater» («Дід»), «Der heilige Nikolaus im Arrest» («Святий Миколай у ґарті»), «Gottesspende» («На боже»), «Ein Gang der Alten» («Бабин хід»). Повноцінне та адекватне наповнення незначного перекладацького доробку

І. Коралевич окреслює її роль як митця, що засобами художнього перекладу відтворила в німецькомовній культурі продуману автором реальність, однак уже на вторинному рівні.

Новелістика Марка Черемшини наповнена різного роду лексико-стилістичних особливостей, які є вельми цікавими з погляду перекладацької практики. Йдеться передовсім про символіку заголовків першотворів, кольорові деталі, діалектні та етнокультурні одиниці, експресіоністичні елементи, які автор використовує з метою створення «такого мистецтва, яке було б справжнім виразом української душі гуцула, відбивало його ментальність» (Ткачук, 2007: 296).

Етноспецифіка першоджерел Марка Черемшини, їх атмосфера та колорит породжується лексичними реаліями, які, крім денотативної інформації, позначають також конотативну, зокрема національно культурну чи локальну. Тому першочерговим завданням для перекладача виступає усвідомлення розбіжності в культурному тлі, представленому мовами оригіналу і перекладу. Виходячи з того, що в німецькомовній етнокультурі – матеріальній і духовній, в історії носіїв цільової мови немає певного співвідносного об'єкта, предмета чи явища конкретній реалії, позицію І. Коралевич при відтворенні низки етнолексем слід оцінити позитивно, як у наступному прикладі: «Ваш *sardak* та й сорочка, ненин *kip-tar*, *опинка* та й сорочка, наші *кожушинки* та й сорочічки, обі *верітці*, вузлик муки, *бербеничка* з огірками, Анниччина фустка та й ваші, аді, *постоли*» (Черемшина, 1974: 64) – «Euer *Sardak* und Hemd, Mutters *Keptar*, der *Rock* und das Hemd, unsere *Pelzchen* und Hemdchen, beide *Kittel*, das Bündelchen Mehl, das *Fäßlein* Gurken, Annyczka's Tuch und seht, Eure *Sandalen* (Semaniuk, 1903: 150). Наведена цитата з оригінального твору «Святий Миколай у гарті» відображає ланцюжок національно маркованих лексем у поєднанні із діалектними одиницями. Для відтворення етнічних одиниць, зокрема тих, що позначають назви гуцульського одягу «сардак» (верхній короткий сукняний одяг з рукавами) і «кептар» (верхній хутряний одяг без рукавів у гуцулів), перекладачка головно застосовує у цільовій мові транскрибовані одиниці. Такі лексеми, на перший погляд, не викликають відповідних асоціацій в німецькомовного читача, який не володіє мовою-джерелом. Однак відповідне перекладацьке рішення І. Коралевич сприяє перенесенню читача в атмосферу чужої мови, до того ж в даному контексті реалії виступають вагомим семантичним і стилістичним компонентом, що окреслює авторський почерк

у змалюванні портрету гуцулів. Транскрибовані етнолексеми створюють відмінний експресивний потенціал – на фоні інших генералізованих реалій вони вирізняються своєю оригінальністю та неодноманітністю. Нанизування чужих, незнайомих слів у контексті рідної мови значно обтяжує сприйняття тексту. Таке твердження, мабуть, було одним із фундаментальних при відтворенні конотаційно забарвлених епізодів першотворів у перекладацькій практиці І. Коралевич. Стилістично значимі етнолексеми зберігають звучання вихідної мови, а інші перекладачка вводить у цільовий текст у формі гіперонімів: «*опинка*» – «*Rock*», «*постоли*» – «*Sandalen*», «*кожушинка*» – «*Pelzchen*». Такий підхід І. Коралевич зумовив своєрідне віддалення перекладу від оригіналу, яке однак є суто зовнішнім, формальним, що спричиняє глибоку внутрішню смислову відповідність та рівноцінність семантичних функцій етноспецифічних одиниць.

При відтворенні назви грошової одиниці «грейцір» І. Коралевич намагається перенести читача в інше середовище, тому уподібнює цю лексему відповідній німецькомовній: «...що вона пусто-дурно *грейцари* викинула, бо тото в бога не буде приймлене» (Черемшина, 1974: 86) – «...daß sie ganz unnötig-umsonst die *Groschen* ausgeworfen, denn das wird vom Herrgott nicht angenommen» (Semaniuk, 1903: 198). У сигніфікативному аспекті переклад вірний, оскільки лексеми у вихідній і цільовій мовах мають рівнозначне семантичне наповнення – розмінна дрібна монета. Оскільки концентрація спільного досить сильна, то використаний уподібнений аналог підкреслює тонкощі перекладацького пера І. Коралевич.

Серед усіх художніх засобів Марка Черемшини домінуючими виступають діалектизми, які передають багатство мови гуцулів, їхніх настроїв та переживань. Теоретики та практики перекладу однак стійкі у неможливості відтворення діалектних одиниць діалектами цільової мови. Т. Кияк наголошує на досягненні художньо-естетичної цінності оригіналу, а втрата чи заміна діалектних особливостей ніяк не вплине на адекватну передачу комунікативного ефекту оригіналу (Кияк, 2006: 156). Використання замість діалектних одиниць загальнолітературних лексем забезпечив успішний результат перекладацької техніки І. Коралевич: «*Торбеям нашо села?*» (Черемшина, 1974: 36) – «*Wozu den Bettlern ein Dorf?*» (Semaniuk, 1904: 21); «*Шо нажив-ес-си, шо набув-ес-си! Тепер на псю матір!*» (Черемшина, 1974: 36) – «*Ech, was du auch erlebt und erworben! Jetzt zum Teufel, auf den Hund!*» (Semaniuk, 1904: 21). Діа-

лект Марка Черемшини, що виступав у його творчості естетичною категорією, давав можливість досягнути такої яскравості зображення, яка б не забезпечилася в межах загальнолітературної мови. Мабуть, із метою збереження авторської інтенції перекладачка в поодиноких випадках зберігає звукопис гуцульських говірок: «Попід великими образами купки *скавулених бадіків* на колінках молилися» (Черемшина, 1974: 84) – «Unter den großen Heiligenbildern beteten auf den Knien Gruppen zusammengeduckter *Badiki*» (Semaniuk, 1903: 196). Транскрибована лексема-діалектизм викликає певні труднощі сприйняття тексту в німецькомовного читача, якому незнайомі мовні родзинки гуцульського краю. Регіональний варіант слова «бадікі» у значенні «старших за віком чоловіків», «дядьки», на нашу думку, вартувало б замінити відповідною генералізованою одиницею, яка щонайменше відтворила б семантичні прошарки оригінального тексту.

У перекладознавчому процесі вагоме значення мають також особливо марковані конотації граматичних і словотвірних форм, які у своїй сукупності створюють своєрідну рису мовної тканини оригінального тексту. Йдеться про структурно-конотативні реалії, які наділені додатковою інформацією і посиленням зарядом художньої експресії. Оскільки провідною темою багатьох оповідань Марка Черемшини виступає сільське життя, то актуальними у його творчості виступають відіменні форми з словотвірним суфіксом *-иха*, що позначають утворені від чоловічого імені чи прізвища назви жінок. Такого роду андроніми в перекладах І. Коралевич репрезентуються транскрибованими словами: «*Курлих* Сівчучка, що досі стояла неповоротно в чорній сорочці без опинки...» (Черемшина, 1974: 64) – «*Kurylycha Siwczuk, die bis jetzt unbeweglich gestanden im schmutzigen Hemd ohne Rock...*» (Semaniuk, 1903: 149); «Та й так молилася вдовиця *Семениха* на самому затиллю» (Черемшина, 1974: 85) – «Und so betete auch die Witwe *Semenycha* ganz im Hintergrund» (Semaniuk, 1903: 196). Німецькомовні відповідники жіночих назв не передають всієї гами конотацій українських імен, зокрема конотації близькості, фамільярності, інтимності, однак супроводжуючі з ними лексеми – Сівчучка/вдова – підкреслюють приналежність реалій до жіночого роду. Натомість у першому прикладі І. Коралевич переносить на німецькомовний ґрунт андронім із збереженням чоловічого прізвища, що корелює із особливостями утворення жіночої особи.

Багатий стилістичний ефект та емоційний потенціал вміщують звертання. Особливо ек-

пресивними виступають звертання до баби із новели «Бабин хід», де головна героїня переживає свої самотні старечі літа в голодній родині: 1. «Йди-ко, *бабко*, з нами, не чіпи під слупом» (Черемшина, 1974: 43) – «Komm doch, *Mütterchen*, mit uns, hocke nicht unter der Stange!» (Semaniuk, 1904: 23); 2. «Та де би ми тебе, *бабко*, лишили, таже ти, віді айкас газдиня була!» (Черемшина, 1974: 43) – «Wie könnten wir dich, *Mütterlein*, verlassen, bekanntlich bist du ja einmal irgend eine Wirtin gewesen!» (Semaniuk, 1904: 23). Наведені цитати є яскравими прикладами звертання чоловіків-односельчан до старенької, яке подано у пестливій формі. У німецькомовному перекладі І. Коралевич звертання набуває додаткових емоційних елементів експресивності, оскільки його замінено лексемами «*Mütterchen*» і «*Mütterlein*», які наділені зменшено-голубливими ознаками за допомогою відповідних суфіксів здрібності *-chen/-lein*. Така заміна не є цілком виправдана для сприйняття тексту чужомовним читачем, її можна пояснити хіба що розчуленим ставленням до ставовища героїні.

У творах Марка Черемшини (як і в новелах В. Стефаніка) особливий акцент звернуто на газду – поважного господаря у сільському краю. Величаво звучить і звертання до газдів: «Ой, де ж я, *газдики*, з вами піду, коли-сми не годна!» (Черемшина, 1974: 43) – «Wie kann ich denn, *Ihr lieben Wirte*, mit Euch gehen, da ich's nicht kann» (Semaniuk, 1904: 23); «Я з вами гне збірую, *газдики*, ой не збірую» (Черемшина, 1974: 43) – «Ich kann nicht mehr, *Lieblinge*, ich kann nicht» (Semaniuk, 1904: 23). Німецькомовні варіанти звертань в інтерпретації І. Коралевич звучать пафосніше. Шанобливе і надто вже ввічливе ставлення до газдів посилюється вжитими у перекладі інтимізуючим займенником та прикметником «любі» / «дорогі», що доповнюють один одного. У другому прикладі шляхом контекстуально-функціональної компенсації перекладачка вжила поширену і зафіксовану у німецькомовних джерелах форму звертання «*Lieblinge*», що посилює приязне і люб'язне ставлення мовця до звертаючої особи.

Позитивні відтінки почуттів, емоційні переживання, а також семантичне навантаження несуть суфікси здрібності. У німецькій мові афіксальна система бідніша, тому часто певні конотації не знаходять свого відображення в цільовій мові. Однак І. Коралевич, скориставшись всіма можливостями цільової мови, зуміла передати той дух першотворів, що його утворюють пестливі слова, наприклад: «*Василько й Петрик* глянули на стіну й собі заголосили:

Дедику, ненько, де святий Николай» (Черемшина, 1974: 65) – «*Wasylko und Peterchen richteten die Augen auf die Wand und begannen ihrerseits zu klagen: „Väterchen, Mütterchen, wo ist der heilige Nikolaus“*» (Semaniuk, 1903: 150). Суфікси зменшеності у перекладацькому почерку І. Коралевич знаходять своє відображення за допомогою німецьких аналогів – суфікса -chen (в інших прикладах суфікса -lein), що наділені зменшено-пестливими значеннями. Перекладачка зосереджує також свою увагу і на достовірному відтворенні власних імен – здебільшого це транскрибовані імена, яких, як зауважує Р. Зорівчак, «неминуче треба подавати в національній подобі» (Зорівчак, 1989: 98). Нерідко І. Коралевич вводить антропоніми в німецькомовну площину з урахуванням усіх стилістичних і граматичних норм цільової мови, відтворюючи їх іменами, фонетичне звучання яких близьке чужомовному читачеві, наприклад: Петрик – Peterchen, Николай – Nikolaus. Наведені приклади засвідчують тонке перекладацьке чуття в інтерпретації красномовності імен з усіма додатковими нашаруваннями. У поодиноких випадках спостерігається також компенсація суфіксів здрібнілості: «Вклякни, синку, та й склади ручки» (Черемшина, 1974: 64) – «*Knie nieder, Kind, und falte die Händchen*» (Semaniuk, 1903: 150). Майстерність І. Коралевич визначає заміну пестливих слів чи звертань відповідними лексемами, які своїм семантичним наповненням та конотаційними про-шарками рівноцінні оригінальним: синку – Kind.

Одним із центральних засобів творення образності виступає порівняння, яке в поєднанні з іншими тропами підсилює емоцій вплив на читача. Для перекладача важливо відтворити не тільки зміст порівнювального звороту, а його інформативність, експресивність та образний характер. Сукупність компаративних конструкцій першотвору «Бабин хід» утворили на фоні природи яскравий образ людини, що є маленькою частинкою у світі: «Така, гей хрущик, маленька, як грудочка глини під тичкою, як маціцька каблучка межі стовпом і землею.

Вітер завів би її полегоньки і, як стеблом, перекидав би по дорозі, якби його гори не спирали» (Черемшина, 1974: 36) – «*So klein, gleich einem Käferchen, gleich einem Klümpchen Ton unter einem Stecken, gleich einem winzigen Leistchen zwischen dem Pfahl und der Erde. Der Wind könnte sie leicht fortwehen und gleich einem Halmchen am Wege hin- und herwerfen, wenn ihn die Berge nicht aufhalten würden*» (Semaniuk, 1903: 22). Німецькомовний варіант відтворення мотиву самотності є аналогічний оригінальному, оскільки в ньому збережено всі порівняльні аспекти. Правильний підбір лексичних одиниць, що складають основу зворотів, дозволив адекватно відтворити авторський задум, кожну деталь самотньої героїні, а разом із тим також емоційно-оцінні асоціації компаративних конструкцій у цільовій мові. У цьому контексті слід наголосити, що І. Коралевич прагнула до максимально повного відтворення інформаційного потенціалу висловлювання, що подекуди призводить до введення додаткових елементів, як у такому прикладі: «Прийдеси на дорозі вмерти, – тремтить вона, як трепетів жовтий листочок» (Черемшина, 1974: 37) – «*Es wird noch am Wege zum Sterben kommen – zittert sie gleich einem Espenblättchen*» (Semaniuk, 1903: 22). Порівняльний вислів німецької мови наділений більшим асоціативним потенціалом, оскільки він супроводжується конкретизацією – тремтіти як осиковий листочок, про якого не згадується в оригінальному порівнянні. Приписуванню образу порівняння додаткових властивостей є суто перекладацьким рішенням, яке не завжди має місце у тексті перекладу і для сприйняття читачами.

Висновки. Зіставний аналіз першотворів Марка Черемшини в німецькомовних інтерпретаціях І. Коралевич засвідчив високий рівень її перекладів, зокрема щодо відтворення лексичних та структурно-конотативних реалій, діалектизмів, стилістичних засобів. Вичерпне і глибоке розуміння авторської ідеї, правильне використання відповідних засобів цільової мови стали передумовами високої перекладацької майстерності Ірене Коралевич.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зимомря М. Виміри ідентичності в художньому світі Тараса Шевченка крізь призму німецькомовної рецепції. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки»*. Кіровоград. 2013. Вип. 114. С. 102–112.
2. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози). Львів. 1989. 215 с.
3. Іваницька М. Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах. Чернівці : Книги – XXI. 2015. 607 с.
4. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія та практика перекладу (німецька мова). Вінниця : Нова книга. 2006. 592 с.
5. Матвійшин О. М. Українська проза початку ХХ століття в перекладах німецькою мовою: лінгвокультурний вимір : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.16. 2011. 20 с.

6. Ткачук М. П. Наративні моделі українського письменства. Тернопіль : Медобори, 2007. 464 с.
7. Черемшина Марко. Твори. Київ : Наукова думка, 1974. 333 с.
8. Шум О. Стилїстика німецькомовних перекладів української жіночої прози кінця ХХ столїття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2020. Вип. 10(78). С. 93–95.
9. Semaniuk I. Der Großvater. *Ruthenische Revue*. 1904. Jg. 2. № 1. S. 20–22.
10. Semaniuk I. Der heilige Nikolaus im Arrest. *Ruthenische Revue*. 1903. Jg. 1. № 6. S. 148–151.
11. Semaniuk I. Ein Gang der Alten. *Ruthenische Revue*. 1904. Jg. 2. № 1. S. 22–23.
12. Semaniuk I. Gottesspende. *Ruthenische Revue*. 1903. Jg. 1. № 8. S. 196–198.

REFERENCES

1. Zymomria M. Vymiry identychnosti v khudozhnomu sviti Tarasa Shevchenka kriz pryzmu nimetskomovnoi retseptsi [Dimensions of identity in the art world of Taras Shevchenko through the prism of German language reception]. *Scientific notes. Series: «Philological Sciences»*. Kirovograd. 2013. Vol. 114. P. 102–112 [in Ukrainian].
2. Ivanytska M. Osobystist perekladacha v ukraïnsko-nimetskykh literaturnykh vzaiemynakh [The personality of the translator in the Ukrainian-German literary relations]. Chernivtsi: Knyha – XXI. 2015. 607 p. [in Ukrainian].
3. Zorivchak R. P. Realiia i pereklad (na materiali anhlo-movnykh perekladiv ukraïnskoi prozy) [Realia and translation (based on the material of English translations of Ukrainian prose)]. Lviv. 1989. 215 p. [in Ukrainian].
4. Kyiak T. R., Naumenko A. M., Ohui O. D. Teoriia ta praktyka perekladu (nimetska mova) [The theory and practice of translation (German language)]. Vinnytsia : Nova knyha. 2006. 592 p. [in Ukrainian].
5. Matviishyn O. M. Ukraïnska proza pochatku ХХ stolittia v perekladakh nimetskoiu movoiu: lnhvokulturnyi vymir [Ukrainian prose in German translations at the beginning of the 20th century: the linguo-cultural aspect]. Kyiv, 2011. 20 p. [in Ukrainian].
6. Tkachuk M. P. Naratyvni modeli ukraïnskoho pysmenstva [Narrative models of Ukrainian literature]. Ternopil: Medobory. 2007. 464 p. [in Ukrainian].
7. Cheremshyna Marko. Tvory [Works]. Kyiv: Naukova dumka. 1974. 333 p. [in Ukrainian].
8. Shum O. Stylistyka nimetskomovnykh perekladiv ukraïnskoi zhinochoi prozy kintsia ХХ stolittia [Stylistics of German language translations of Ukrainian women’s prose of the end of 20th century]. *Scientific notes of the National University «Ostroh Academy»*. Series: «Philology». 2020. Vol. 10(78). P. 93–95 [in Ukrainian].
9. Semaniuk I. Der Großvater [The Grandfather]. *Ruthenische Revue*. 1904. Jg. 2. № 1. S. 20–22 [in German].
10. Semaniuk I. Der heilige Nikolaus im Arrest [Saint Nicholas is under arrest]. *Ruthenische Revue*. 1903. Jg. 1. № 6. S. 148–151 [in German].
11. Semaniuk I. Ein Gang der Alten [Grandmother’s move]. *Ruthenische Revue*. 1904. Jg. 2. № 1. S. 22–23 [in German].
12. Semaniuk I. Gottesspende [Donation to God]. *Ruthenische Revue*. 1903. Jg. 1. № 8. S. 196–98 [in German].